

Ofvanstående förslag till skrifvelsen till Krohn sänder jag för att rättas och förbättras ej blott i språket, utan äfven till innehåll och lydelse. Jag tänker skrifvelsen bör vid årsmötet uppläsas och lemnas åt Krohn, ehuru i simpel form till vidare.

J. V. S:n

440 REC<ENSENTEEN> HAR AF KÄND HAND ... HUB, JVS handskriftssamling

10

Rec<ensenteen> har af känd hand mottagit nedanstående meddelanden. Öfvertygade, som vi äro, att allas sinnen ännu äro upptagna af den förlust fäderneslandet lidit, och att en stor del af det meddelade är för de flesta läsare okänt, är det med största tacksamhet, vi införa uppsatsen. »Det är en tröst» yttrar Förf<attaren> »att sysselsätta tanken med personliga hågkomster af hädangångna kära», och han ber oss öfverlämna åt de finska bladen isynnerhet att begagna det meddelade för sin stora, den ädla Kejsaren-storfursten så varmt tillgifna läsarekrets.

20

*»*Alexander II såg blott den sydliga delen af vårt land. Invånarene i det nordligare Finland fingo aldrig glädjen skåda hans anlete. Och det är dock skada. Ty der, bland den jemförelsevis undångömda befolkningen i denna landsdel lefver minnet af ett sådant sällsynt möte så att säga outplånligt. Ännu efter 60 år *går* der traditionen om Alexander I:s resa så frisk, såsom skulle denna försiggått för ett par år tillbaka,

Hvar och en, som såg A<lexander> II glömmet säkert aldrig bilden af ståtliga och vackra manliga figur. Han förde sig väl, icke ett ögonblick öfverlämnande sig åt någon ovårdad ställning eller rörelse. Och likväl var denna hållning icke militärisk pli, utan syntes härleda sig från en stilla lugn natur. Anletets form och drag voro regelbundna och utseendet verkligen intagande vackert – när dragen upplystes af ett leende, som då städe var fullt af hjertegodhet.

30

Men leendet dröjde icke ständigt der. Den stora allmänheten såg det sällan. Kanske att det kommande martyrskapet i lynne och drag förebådades. Ofta torde äfven trötthet af arbete och bekymmer hafva verkat. Ett exempel må anföras. När baron Stj<ernvall> W<allee>n en dag efter föredragningarnes slut inträdde i Kejsarens arbetsrum, hade han uppstigigt från arbetsbordet och öppnat en draglucka i öfra delen af fönstret. Framför denna stod Kejsaren nu med armarne sträckta uppåt, insupande den inströmmande luften i djupa drag, hvarvid han utropade: »*Oh mon Dieu! Mon Dieu!*»!

40

Ännu en orsak medverkade, som låter otrolig, men måste varit verklig, då Ministerstatssekr<eteraren> Grefve Armfelt trodde derpå. Alexander II var förlägen att uppträda offentligt. När han 1863 beslöt, att sjelf föredraga throntalet råkade grefven i största bekymmer. Han försäkrade upprepadt, att Kejsaren skulle komma af sig. Kejsaren var äfven sjelf emot öfversättningen*s* utdelning på förhand till landtdagsmännen; och då det beviljade, antagligen i följd af furs*t* Dolgorukovs bemedling, skedde det med strängaste förbehåll, att Kejsaren icke skulle se ens en skymt af något exemplar. Äfven grefven insisterade upprepadt härpå – allt af nyss antydda grund. Hvar och en minnes, att Kejsaren framsade throntalet ståtligt och vackert. Omöjligt att ana, att annorlunda kunnat ske.

50

Glad och vacker, god och mild såg man Kejsaren vid de middagar, han här gaf, än mera vid Parola-middagen i Juli 1863 och tillställningen i brunns huset efter återkomsten från Tavastehus.

441 J. V. SNELLMAN – C. K. E. STJERNVALL-WALLEEN 1881

HUB, *Diverse brev*

10

Högvälborne Herr Baron.

Jag borde väl kanske bedja om ursäkt att jag med detta besvärar. Men den bön vore förställning och jag lemnar den derföre.

Tvärtom tager jag i anspråk friheten, att få tillskrifva Högvälborne Herr Baron en gång, förrän jag dör. Jag har redan länge uppskjutit härmed. Anledning har jag nu följande,

20

Länge har det plågat mig, att man här i landet icke känner, hvem som förnämligast medverkat till *allt* det goda, som mellan 62 och 67 kom oss till del. Men min hand har varit bunden såsom min tunga. Grefve Armfelts död gaf mig någon frihet, som jag begagnat, *om* anledning dertill bjöds.

30

Nu anser jag mig för fullkomligt *fri,* Gudi klagadt! sedan Alexander II så nesligt rycktes från jorden. Jag kan här icke undertrycka en privat sorg, nemligen deröfver att den *ädle* icke höll sig fläckfri till dödodag. Jag känner mycket väl, hvad de s. k. högt bildade om sådane saker säga. Men de hvarken göra historien eller skrifva den; och folken i våra dagar vilja se rent familjelif äfven på thronen. *Han* skall nog ändå räknas bland jordens ädlaste monarker – men vördnaden är förspild. Händelsernas kedja är outgrundlig, men vördnaden förlamar äfven mördarens arm. I Guds hemliga råd följde nu den förfärliga frukten förseelsen i hälarne. Nedrigheten känner en lättnad af att se det upphöjda på jorden i någon punkt neddragas till dess egen nivå. Eller hvarifrån eljest det oförsonliga skenbara personliga hatet? (Men det var icke hat, utan en oväntad befrielse från återstående samvetskrupler. Men endast de, som läsa historien, tro på sådant skrock.

40

Men – hvile han i ro på sina ädla verk. Att med ett enda finger hafva fått bidraga till utförandet, är en ovärderlig lycka. Skatta, icke ringa, Herr Baron! att hafva varit af denna lycka delaktig.

Den anledning, att något härom för Finland antyda, hvarom jag ofvan talat, var en uppsts i tidningen Morgonbladet (N:o 298 år 1880) af vår bekanta Meurman.

Jag förbigår här innehållet i öfrigt. Men den innehöll uppgifter, hvilka jag af flera orsaker ansåg böra rättas. Detta skedt i Morgonbladet 1881 N:o 21 och 25. Jag tager mig friheten sända alltsamman i korsband till Herr Baron.

50

Jag skref utan tilltånd Men jag ville icke begära sådant af fruktan att möta hinder. Beslöt att i stället skrifva efteråt och det är detta beslut, som nu först kommit till utförande. Hvad helst må om saken kunna sägas, jag ville blott, att mitt tillgörande skulle framstå öppet och i rätt dager.

Jag skref före den förskräckliga katastrofen och derföre kan nu mycket synas vara onödig försiktighet, men som då var på sin plats.

Men Högvälborne, värdes icke tröttna, ty detta är icke allt. För att